

Overweging 26 april 2015

keurmerk

Lezingen: Ezechiël 34, 1-10; 1Johannes 3, 1-8; Johannes 10, 1-16.

De Zweedse film *Turist* van Östlund is sinds enige tijd in het recensienieuws, ook al was de Nederlandse première al enige tijd geleden en is hij vorig jaar al uitgekomen. Het gaat over een jong Zweeds gezin dat in de Franse Alpen op skivakantie gaat. Wanneer zij op het terras van een bergrestaurant samen iets drinken zien zij een lawine op zich af komen. Hevige schrik en paniek. Het gaat gelukkig net goed. Maar papa blijkt verdwenen. Hij is blind van angst weggerend met achterlating van vrouw en twee jonge kinderen. Iets wat hij achteraf ontkent. Maar het weefsel van het gezin is gescheurd. De film heeft als onderwerp rollen en patronen, rolverwachtingen ten aanzien van mannen en vrouwen, van vaders hier in het bijzonder. De vraag die gesteld wordt is of je na zo iets nog geloofwaardig als vader in het gezin kan functioneren. Geloofwaardig in de ogen van je kinderen en je vrouw, maar ook voor jezelf. We zullen daar zeker onze ideeën over hebben.

Nu gaat het me er in eerste instantie niet om hierover een oordeel uit te spreken. De meeste mensen zullen zijn gedrag instinctief veroordelen, en waarschijnlijk doe ik dat ook. Maar ik realiseer me ook dat angst zo'n sterke factor kan zijn dat men zichzelf volledig verliest en elke sturing over het gedrag kwijt is. Ook realiseer ik me dat het verwachte gedrag sterk afhankelijk is van de cultureel bepaalde verwachtingen ten aanzien van vrouwen en mannen. Terwijl ik vrouwen ken die vele malen sterker en doortastender zijn dan de mannen met wie ze gehuwd zijn. En ook is het zo dat mannen en vrouwen in bepaalde situaties sterker of juist minder sterk zijn dan zij van zichzelf hadden gedacht of gehoopt. Mensen kunnen zichzelf, maar ook anderen, meevallen en tegenvallen.

Waar het me om gaat zijn de gevolgen van een breuk in de ervaring ten aanzien van hetgeen we van elkaar verwachten. Even afgezien van de vraag of die verwachtingen reëel of terecht zijn.

Nu is er een groot verschil tussen verwachtingspatronen in het meer persoonlijke en private intermenselijke verkeer en ten aanzien van rollen die mensen in een samenleving vervullen, hoe groot of klein dat samenlevingsverband ook is. In het gezin lopen rolverwachtingen en persoonlijke verwachtingen naast en door elkaar. In de maatschappij overwegen de rolverwachtingen. We willen er graag op kunnen vertrouwen dat mensen beantwoorden aan onze verwachtingen.

Vertrouwen stoelt op betrouwbaarheid. In relationele zin is dat de zekerheid dat mensen zijn wie ze zeggen te zijn, dat zij doen wat zij zeggen, dat zij zich gedragen in overeenstemming met de rol die zij vervullen.

Vrede, veiligheid en vertrouwen in de samenleving hangen af van de betrouwbaarheid van de relaties en instituties. Hoe formeler de relatie, hoe meer je erop moet kunnen vertrouwen dat mensen zich gedragen overeenkomstig hun taak en functie. En dat ook instituten zich als zodanig gedragen.

Wanneer dat niet gebeurt, raken mensen het vertrouwen in de samenleving kwijt, desintegreert in het ergste geval de samenleving. En wordt het tot iets waar het recht van de slimste, de sterkste, de brutaalste geldt. Dat mechanisme maakt vele slachtoffers; we zien het dagelijks gebeuren.

De rol van functionarissen en maatschappelijke instituten wordt geregeld door de normen

en waarden die we in onze samenleving belangrijk vinden. Ik laat het graag aan u zelf over om te beoordelen of dat in onze samenleving ook altijd zo gebeurt.

In ieder geval wijzen de lezingen ons op een andere weg. Ezechiël laakt de herders die zich verrijken ten koste van de schapen. Die de schapen alleen als melkkoe zien. Het is de arrogantie van de macht. We kennen nogal wat herders van volken die zich verrijken ten koste van hun onderdanen. Die zwelgen in rijkdom in plaats van de rijkdom van het land ten goede te brengen aan het volk voor gezondheidszorg, onderwijs en werkgelegenheid.

De Schriften normeren de samenleving naar termen van verantwoordelijkheid, zorgvuldigheid, barmhartigheid en gerechtigheid. Deze bezien binnen het model van het verbond van God met zijn volk. Een verbond dat gebaseerd is op een liefdevol kennen van elkaar. Vanuit religieus standpunt normeert de relatie tussen God en zijn volk alle andere relaties.

In een samenleving met één normeringssysteem is dat natuurlijk eenvoudiger dan binnen een pluriforme samenleving.

Maar ik ben ervan overtuigd dat iedere mens verlangt naar een samenleving waar vrede heerst en waar mensen in hun eigenheid recht wordt gedaan. Dat kan alleen maar wanneer we elkaars recht op leven erkennen als de basis voor elke samenleving en dat de bescherming van dit recht onze gezamenlijke inspanning dient te zijn. Daarbij dienen degenen die binnen de samenleving leiding geven, door en door betrouwbaar te zijn.

Anderzijds moeten we ook, om niet teleurgesteld te worden, realistisch zijn in onze verwachtingen. We moeten weten met wie en wat we te maken hebben. In het geval van de genoemde film kende men de vader nog niet in het gedrag dat hij vertoonde. Hij kende zichzelf daarin ook niet. De situatie openbaarde het aan hemzelf en aan zijn gezin. Wie of wat iemand is openbaart zich doorheen de gebeurtenissen van het leven.

Ten aanzien van God hebben we ook allerlei verwachtingen die we baseren op wat we van hem menen te kennen, op de rollen die we hem toedichten, inclusief de vaderrol, de herdersrol. Hoe we God zien bepaalt ook wat we van hem verwachten. Het tekent de relatie die met hem onderhouden. Soms kunnen we heel lang toe met de beelden die we van God hebben. Er kunnen zich ook situaties voordoen waarin dat beeld knapt. Situaties waarin God niet beantwoordt aan onze verwachtingen. Ligt dat dan aan God? Ligt het aan ons verwachtingspatroon? Weten we eigenlijk wel wat we kunnen verwachten? Kennen wij onszelf, kennen we God voldoende om dat te weten? Gaan we dan uit elkaar wanneer de Ander ons teleurstelt of zoeken we samen een weg verder door dit leven?

In het evangelie horen we Jezus zeggen: Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen mij. Ik geef mijn leven voor mijn schapen. Hij is de betrouwbare getuige, de zichtbare en tastbare kant van God. Degene die we niet kunnen zien wordt geopenbaard in hem.

Wanneer wij luisteren naar zijn stem wordt het één kudde en één herder. Daarom is het ook zo belangrijk om samen te komen en samen naar zijn stem te luisteren. Het woord van de Schrift, te beluisteren. Want in dat luisteren groeien we in eenheid met elkaar en met hem. In het biddend en dankend samenkomen ontvangen wij zijn leven om te worden wat we zijn, gemeenschap van Christus, lichaam van Christus. Zo leren we ook de Vader kennen zoals Hij ons kent.

In het viertal en zingen en delen aan de tafel zijn geen vragen en twijfels. Daar is de

onmiddellijke ervaring van het geheim van Gods liefde voor ons. De vragen ontstaan buiten de liturgie. Maar we hebben de liturgische, vierende ervaring nodig om die vragen tegemoet te kunnen treden. En dat is ook precies de kracht van samen vieren. Het geeft ons de geestelijke bagage en de kracht om met de vragen en gebeurtenissen van het leven om te gaan zonder onszelf en ons geloof te verliezen.

We herhalen de woorden van de Johannesbrief: "Hoe groot is de liefde die de Vader ons betoond heeft. Wij worden kinderen van God genoemd en we zijn het ook. De wereld kent ons niet, omdat zij hem niet heeft erkend. Geliefden, nu al zijn we kinderen van God en wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard. Maar wij weten dat, wanneer hij zal verschijnen, wij aan hem gelijk zullen zijn, want wij zullen hem zien zoals hij is. Wie dat van hem verwacht maakt zich zuiver, zoals Jezus zuiver is". Amen.